

Biogramy Żołnierzy Niezłomnych dla uczestników Historycznej Gry Terenowej „Tropem Wilczym”

Stanisława Rachwałowa ps. HERBERT

Urodziła się w 1906 r. na polskich Kresach – w województwie lwowskim. Uczyła się w Wiedniu, gdzie spędziła niemal całą I wojnę światową, i we Lwowie. Skończyła znane lwowskie Gimnazjum Sióstr Urszulanek. Już w wolnej Polsce, w 1923 r., w osiemnastej wiośnie życia wyszła za oficera Wojska Polskiego Zygmunta Rachwałę. W przededniu wybuchu wojny dotarła z córkami do Lwowa, gdzie nieco ponad dwa tygodnie później została wraz z mężem aresztowana przez Sowieców. Po przekupieniu strażnika wydostała się z więzienia i po otwarciu granicy niemiecko-sowieckiej, powróciła z córkami do Krakowa. Jej mąż został zesłany w głąb Sowieców, a po zawarciu układu Sikorski-Majski trafił do armii gen. Władysława Andersa. Zmarł na gruźlicę w Palestynie w 1943 r.

Mimo trudnych warunków okupacyjnych i samotnego macierzyństwa, złożyła przysięgę w Związku Walki Zbrojnej i szybko stała się ważnym ogniwem w pionie kontrwywiadu Okręgu Kraków. Wiosną 1941 r. została pierwszy raz aresztowana przez gestapo, kolejny raz ujęto ją w 1942 r. Po trudnym śledztwie została wysłana do niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz. W Auschwitz była więziona aż do ewakuacji 18 stycznia 1945 r. Następnie osadzono ją w KL Ravensbrück i jego podobozie – KL Neustadt-Glewe nad Łabą. Stamtąd została wyzwolona przez aliantów 2 maja 1945 r. Trzy tygodnie spędziła w brytyjskim szpitalu wojskowym, z którego wypisano ją z chwilą wycofania się wojsk alianckich za Łabę. Wtedy wyruszyła do Krakowa, do córek dotarła pod koniec maja. Rachwałowa krótko cieszyła się rodzinnym życiem, już bowiem z końcem czerwca przyjmując pseudonim „Zygmunt” i wróciła do pracy w podziemiu – najpierw w wywiadzie DSZ, a wkrótce potem w Zrzeszeniu „Wolność i Niezawisłość”. Zdekonspirowana i zagrożona aresztowaniem, szukała możliwości opuszczenia kraju. Została aresztowana w przeddzień wyjazdu, 30 października 1946 r.

We wrześniu 1947 r. została skazana na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Najwyższy Sąd Wojskowy uznał jednak ten wyrok za zbyt łagodny i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. Kolejny raz Rachwałowa była sądzona 30 grudnia 1947 r. Tym razem skład sądowny – zgodnie z politycznym oczekiwaniem – wydał wyrok śmierci. Rachwałowa spędziła w celi śmierci więzienia przy ul. Montelupich w Krakowie dwa miesiące, po czym dowiedziała się, że decyzją Bolesława Bieruta zamieniono jej orzeczoną karę śmierci na dożywotnie więzienie. Więzienie opuściła po dziesięciu latach, na fali „odwilży”, w październiku 1956 r. Do śmierci w 1984 r. była inwigilowana przez komunistyczną bezpiekę.

Danuta Siedzikówna ps. INKA

Danuta Siedzikówna ur. 13 IX 1928 r., była córką leśnika z niewielkiej wsi Guszczewina k. Narewki, na obrzeżach Puszczy Białowieskiej. W 1940 roku jej ojciec - jako urzędnik państwowy - został aresztowany i wywieziony na Syberię. Opuścił ZSRR wraz z armią Andersa, lecz zmarł w Teheranie jako komendant obozu dla polskich uchodźców. Matka Danuty włączyła się do działalności konspiracyjnej, za co została aresztowana i zgładzona przez Gestapo w 1943 roku. Danuta Siedzikówna miała 15 lat, gdy ostatni raz widziała matkę w szpitalu w Białymstoku, skatowaną przez Gestapo.

Inka, wraz z siostrą postanowiły pójść w ślady matki i dołączyły do AK. Danuta pełniła funkcję łączniczki pracując w nadleśnictwie w Narewce. Być może na tym zakończyłaby się jej działalność w AK, lecz w czerwcu 1945 została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa za kontakty z oddziałami AK. Wkrótce po aresztowaniu została brawurowo odbita z rąk komunistów przez oddział 5. Brygady Wileńskiej dowodzonej przez znanego "żołnierza wyklętego" mjr. Łupaszkę. Nie mając wielkiego wyboru, została sanitariuszką w jednym ze szwadronów. Wraz ze swoim oddziałem przeniosła się na Pomorze, gdzie uczestniczyła w akcjach bojowych - napadach na posterunki i patrole UB, milicji i KBW.

Wysłana po lekarstwa do Gdańska, została aresztowana 20 lipca 1946 roku, po zadenuncjowaniu przez koleżankę. Mimo brutalnego śledztwa, nie zdradziła żadnych informacji o swych współtowarzyszach. Odmówiła jakiegokolwiek współpracy i nie zdecydowała się nawet podpisać listu do prezydenta Bieruta z prośbą o łaskę, do końca deklarując, że walczyła o słuszną sprawę. W przesłanym siostrze Halinie i Jadwidze Mikołajewskim z Gdańska grypsie z więzienia Danką napisała: „Jest mi smutno, że muszę umierać. Powiedzcie mojej babci, że zachowałam się jak trzeba”.

Rozstrzeliwana wraz z por. Feliksem Salmanowiczem „Zagończykiem” 28 VIII 1946 r., stojąc przed plutonem egzekucyjnym krzyknęła „Niech żyje Polska”.

mjr.Zygmunt Szendzielarz ps. ŁUPASZKA

Major Wojska Polskiego, dowódca 5 Brygady Wileńskiej AK, jeden z najwybitniejszych dowódców partyzanckich polskiego podziemia niepodległościowego, ur. 12 III 1910 r. w Stryju (woj. stanisławowskie). Przed wojną służył w 4 Pułku Ułanów Zaniemeńskich w Wilnie, gdzie uzyskał dwa pierwsze awanse oficerskie. W połowie 1936 r. objął stanowisko dowódcy 2 szwadronu. Uczestniczył w wojnie obronnej 1939 r. Został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari.

Po trzech nieudanych próbach dotarcia na Węgry w listopadzie 1939 r. powrócił do Wilna. Od początku 1940 r. uczestniczył w działalności konspiracyjnej w tym mieście, najpierw w Kołach Pułkowych, z którymi wszedł w skład AK. W sierpniu 1943 r. na mocy rozkazu ppłk. Aleksandra Krzyżanowskiego „Wilka” został wyznaczony na stanowisko dowódcy oddziału partyzanckiego AK ppor. Antoniego Burzyńskiego „Kmicica”. Dotarł w rejon jego bazy nad jeziorem Narocz już po rozbrojeniu tej jednostki przez sowiecką partyzancką brygadę Fiodora Markowa (Sowieci zamordowali wówczas „Kmicica” i około 80 jego podkomendnych). Z niedobitków oddziału „Kmicica” zorganizował nowy oddział partyzancki, od listopada 1943 r. noszący nazwę 5 Brygady Wileńskiej (zwano ją też Brygadą Śmierci). Na jej czele wykonał kilkadziesiąt udanych akcji przeciw niemieckim siłom okupacyjnym i kolaboranckim oddziałom litewskim, a także wrogo nastawionej partyzantce sowieckiej. W kwietniu 1944 r. podczas pobytu w Wilnie został aresztowany, zdołał jednak wydostać się z rąk Niemców i dołączyć do 5 Brygady.

Za zgodą komendanta Okręgu Wileńskiego nie wziął udziału w operacji „Ostra Brama”, ale rozpoczął marsz na zachód. W końcu lipca został otoczony przez wojska sowieckie i był zmuszony rozwiązać brygadę. Przeszedł na Białostoczczyznę, gdzie kontynuował działalność niepodległościową w warunkach nowej, komunistycznej okupacji. Dowodzone przez niego oddziały operowały na rozległych terenach od nowej wschodniej granicy po Pomorze Zachodnie. Z działającego jesienią 1944 r. niedużego oddziału kadrowego w 1945 r. odbudował brygadę do stanu 300 żołnierzy.

Cechowała go niezwykła konsekwencja w walce o niepodległość naszego kraju. W kwietniu 1946 r. ponownie wyruszył w pole na czele odtworzonej na Pomorzu 5 Brygady Wileńskiej (3 kadrowe szwadrony w sile około 70 ludzi). Od marca 1947 r. przeszedł do konspiracji. Został aresztowany przez UB 30 VI 1948 r. i 2 XI 1950 r. skazany przez WSR w Warszawie na 18-krotną karę śmierci. Podczas śledztwa zachował godną postawę, biorąc na siebie pełną odpowiedzialność za działania podlegających mu oddziałów. Zamordowano go w więzieniu mokotowskim 8 II 1951 r. Jego zwłoki odnalezione zostały przez zespół prof. Krzysztofa Szwagrzyka w 2013 r. w bezimiennym dole w kwaterze „Ł” i uroczycie pochowane 24 IV 2016 r. na Warszawskich Powązkach.

ppłk. Łukasz Ciepliński ps. PŁUG

ur. 26 XI 1913 r. w Kwilczu. Po ukończeniu szkoły powszechnej uczęszcza do Korpusu Kadetów w Rawiczu. W latach 1934-1936 jest słuchaczem Szkoły Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej. W 1939 r. walczy w bitwie nad Bzurą i w Puszczy Kampinoskiej podczas przebijania się do oblężonej Warszawy. Pod Witkowicami niszczy sześć niemieckich czołgów i dwa wozy dowódcze za co otrzymuje Virtutti Militari. Po klęsce Polski przedostaje się do Budapesztu.

Wraca do Polski w styczniu 1940, po drodze jest jednak aresztowany i osadzony przez Ukraińców w Sanoku skąd ucieka w maju. Na Rzeszowszczyźnie włącza się do konspiracji i zostaje komendantem Podokręgu Rzeszowskiego Organizacji Orła Białego. Po scaleniu z ZWZ zostaje komendantem Obwodu Rzeszów. Doprowadza do doskonałego zorganizowania struktur wywiadu i kontrwywiadu, które zlikwidowały łącznie ok. 300 konfidentów Gestapo i kolaborantów. Sukcesem jego podwładnych było przechwycenie części pocisków V-1 i V-2 wiosną 1944 oraz wykrycie tajnej kwatery Adolfa Hitlera w tunelu kolejowym pod wsią Wiśniowa.

Ciepliński przyczynia się do uruchomienia na Rzeszowszczyźnie konspiracyjnej fabryki broni. W ramach akcji „Burza” 39 Pułk Piechoty Strzelców Lwowskich AK 2 VIII 1944 biorą udział w wyzwaniu Rzeszowa. W połowie sierpnia wobec nakazu radzieckiego komendanta wojskowego o złożeniu broni przez AK pozostaje w konspiracji. W styczniu 1945 przeniesiony do sztabu Okręgu Krakowskiego AK. Tam współorganizuje organizację NIE, zostając w lutym inspektorem rejonowym NIE, szefem sztabu Okręgu najpierw w NIE, a następnie w Delegaturze Sił Zbrojnych na Kraj. Następnie wiąże się ze Zrzeszeniem Wolność i Niezawisłość. We wrześniu 1945 został prezesem Okręgu Krakowskiego WiN, a w grudniu tego roku komendantem Obszaru Południowego. W styczniu 1947 tworzy IV Zarząd Główny WiN. Za jego kierownictwa osłabiona organizacja rozwija głównie działalność wywiadowczą i propagandową. Aresztowany przez UB 28 XI 1947. Zamordowany 1 III 1951 w więzieniu na ul. Rakowieckiej w Warszawie. Miejsce pochówku Łukasza Cieplińskiego nie jest znane.

Rotmistrz Witold Pilecki

Witold Pilecki, (1901-1948), człowiek legenda. Do jego najbardziej spektakularnych wyczynów należy dobrowolne(!) oddanie się w ręce hitlerowców i pobyt w Auschwitz, stworzenie tam ruchu oporu, a następnie ucieczka i przekazanie światu obrazu tych niewyobrażalnych zbrodni. Od dzieciństwa odznaczał się wyjątkowym patriotyzmem. Był harcerzem i żołnierzem, w czasie wojny polsko-bolszewickiej walczył między innymi w Bitwie Warszawskiej i w Bitwie w Puszczy Rudnickiej.

Po wojnie był studentem na Wydziale Rolnym w Poznaniu, a także słuchaczem na Wydziale Sztuk Pięknych na Uniwersytecie im. Stefana Batorego. W czasie pokoju osiedlił się wraz z żoną w Sukurczach, gdzie wspólnie wychowywali dzieci. Malował obrazy, komponował, pisał wiersze i jeździł konno.

W czasie II Wojny Światowej został ponownie zmobilizowany, walczył w kampanii wrześniowej jako dowódca plutonu w szwadronie kawalerii dywizyjnej 19 Dywizji Piechoty Armii Prusy, a następnie w 41 Dywizji Piechoty na przedmościu rumuńskim. Pod jego dowództwem, w trakcie prowadzonych walk, ułani zniszczyli 7 niemieckich czołgów oraz 2 samoloty. Pilecki rozwiązał swój pluton 17 października 1939 i przeszedł do konspiracji. 9 listopada 1939 został jednym z organizatorów Tajnej Armii Polskiej, walczył w Powstaniu Warszawskim.

Po wojnie mieszkał w Warszawie, został aresztowany 8 maja 1947 i osadzony w warszawskim więzieniu mokotowskim, gdzie wielokrotnie był przesłuchiwany i torturowany, swojej żonie wyznał, że „Oświęcim to była igraszka” w porównaniu do metod stosowanych przez komunistów. 15 marca 1948 rotmistrz został skazany na karę śmierci, wyrok wykonano 25 maja poprzez strzał w tył głowy. Witold Pilecki został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1995), Orderem Orła Białego (2006), a także awansowany na pułkownika (2013).

st. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz, ps. RÓJ

Urodził się 28 stycznia 1925 roku w Zagrobach, pow. Łomża. Żołnierz Narodowych Sił Zbrojnych i Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, uczestnik polskiego niepodległościowego podziemia antykomunistycznego na północnym Mazowszu. Wiosną 1945 wcielony do 1 zapasowego pułku piechoty w Warszawie, skąd zbiegł i wstąpił do oddziału NSZ-NZW, rozpoczynając działalność od funkcji łącznika, szybko jednak otrzymał zadania dowódcy oddziału, z którym dokonał kilkudziesięciu udanych akcji zbrojnych przeciwko KBW i UB,

Pochodził z patriotycznej rodziny, w latach okupacji niemieckiej związanej z Narodowymi Siłami Zbrojnymi (jego starszy brat Roman Dziemieszkiewicz „Pogoda” pełnił m.in. funkcję komendanta Powiatu NSZ Ostrołęka). Współpracował z NSZ i uczestniczył w tajnym nauczaniu na poziomie szkoły średniej, odbywającym się w Makowie Mazowieckim.

Wiosną 1945 r. został wcielony do „ludowego” WP, skąd zbiegł i wstąpił do oddziału partyzanckiego NSZ (NZW) dowodzonego ppor. Mariana Kraśniewskiego „Burzę”. Początkowo dowodził drużyną, wyróżniając się odwagą osobistą w akcjach z zakresu samoobrony (w sierpniu 1945 r. został odznaczony Krzyżem Walecznych). Odrzucił amnestię z 1947 r. W odtworzonym wiosną 1947 r. „XVI” – Warszawskim Okręgu NZW objął funkcję komendanta Powiatu „Ciężki” – „Wisła” (pow. Ciechanów, część pow. Płońsk i Mława) i dowódcy oddziału partyzanckiego operującego na tym terenie. Po rozbiciu w czerwcu 1948 r. komendy okręgu kontynuował działalność niepodległościową. Na przełomie 1949 i 1950 r. podjął próbę odbudowania struktur „XVI” Okręgu NZW, rozszerzając zasięg działania podległych sobie patroli na pow. Pułtusk, Nowy Dwór Mazowiecki, (a nawet Wołomin), Mińsk Mazowiecki i Garwolin.

Spośród ważniejszych akcji wykonanych przez jego oddział należy wymienić np. rozbrojenie posterunku MO w Barańcach, Gąsocinie i Czernicach Borowych, opanowanie miasteczka Baranowo, likwidację szefa PUBP w Ciechanowie czy zatrzymanie pociągów w Gołotczyźnie i Pomiechówku. Wydany przez agenturę, poległ 13 IV 1951 r. w walce z grupą operacyjną UB i KBW w Szyszkach, pow. Pułtusk. Zginął w trakcie próby przedarcia się przez obławę 270 żołnierzy i funkcjonariuszy KBW i UB i MO.